

Qafar Ummattah Partik Dooro Manifesto-2013

Samara Itobbiya

Caxah Alsa 2013

APP
Manifesto
2013

የአፋር ሕዝብ ፓርቲ
Qafar Ummattah Parti
Afar Peoples Party

Qafar Ummattah Partik Dooro Manifesto

2013 I.L.L

Cuttukso

Gali

Qafar Ummattah Partik Dooro Manifesto-2013 1

1. Doolat siirat kee keskesitte wagittaaamal 9

1.1. Amni caagiida wagitta radmooma..... 12

2. Gaane gadda kee maddur racenaani yaaxigeenim kee edde yantifiqqeenim 14

2.1 Sarrimaane le maduur istiraatigih faxsisso 19

2.2 Ta maddur ikraarok Fanteenah tan mabloomi kee abtoota..... 19

2.3. Maqaadin..... 20

3. Ayyuntiino caagida wagitaamal..... 22

3.1 Faxxiima dadal geysiisam xiqaa tu-baritto siirat daabisenno..... 22

3.2. Qaafiyat dacayri wagittama 26

3.3. Saytun maqub leeh caagid wagittamal 28

3.4. Qaada kee wacaysir wagittaama 29

3.5. Dagar digga kee qunxaaneyta..... 31

3.6. Sayyô cagiida wagittaama..... 32

3.7. Barri gitite wagittamal 34

3.8. Dariifa dacayri wagittamal 35

Aakam

Massakaxxa le qafar ayyuntaay, qafar rakaakayal guubuh geytimta ummattaay, sayyooy, labhaay, rasi idollay, diini abbottiy, qunxaaneytaay, dacarsittoh xiinaa kee garab dacarsittoh xiinaay, tonnah kaaduk baxaabaxsa le ayyunti exxaaxii kee tellemo maritteeta: qimbol Qafar ummattah missoyna Qafar ummattah niyattah tan amo gexxa caagiidaa kee ni-ayyuntah makarreh nan siyaasaay, maddur kee sittallih aaliyyi caddol linoh nan mabul kee madma sin fooca maknah nan wak nabaam ruffa kah innamaay sin naysixxige.

Ikraaro nek, maqar le madduruuy, siryih yan ayyuntiino keskesitteey, saytun daraafi kee wakti esserah yan dados rakiibo (infrastructure) xisaanah yaniinimiiy kinni. Ni rakaakayih salaam kee saay dacrisaanaah, buqre murti dadlisaanam kee tellemo faanteenani baarisak, culenti raceenani aymagguk, dadlisak maqar le maddur ginaanama.

Kalah kaduuy, dudda leeh digga le doolat siiratih keskesitte baarisak mangoh tan taamah saamitte ginak culenta maqarroosanam kee sissik ayfaaf inkih tan ni-ummattah xayyoosaanama.

Afkan (policy)il rakuh yan baxaabaxsa le maddur luddi ni rakaakayah nabaam faxximaamal naamine. Ixxigal rakiiboh taniih,

ikraarot miracsimtaah,kaaduk waktillih gexxa buqreh taamah afkanitte kee dacarsittoh xiinah xinissooy, maqaadin kee wacaysir langittel tonnaah maddur wakti caalatat asqussubuk tawwata qunxa eglaalih qokol abak, taama saamitte ginak sissik dadal kee daddos geysiisenno.

Maqar leeh siryih yan axcih dacarsittoh xiinak mano caloota cubbussa baritto kee aydakaakan maknayitte (strategy) messoysak faxxima mehrat leela kee dudda le sehdayti cayla ginak cankah caddo tekkekiyy eglaalih caddol sittannah tu-xiq fayya haanam abbinosenno.

Mettebannuuy, mehrat aydakaakanah baxsa le hangi acayuk dudda leh tan kabirwa/ barseenit hadlaanam aymagguk, wohuk kalah kaaduk faxximtah tan baritto kee barittoh faxximtah tan mansoofa kibak dudda le mehrat leela mangom ginak taamah saamittet axawah haak ixigal rakitah yan ayyunti ayfaaf acenno.

Gabah xage ween angut tan ni- baaxo kee gaane gadditte daddoosaak, buqre luddal wakti essera asqassaabe abak, ni rakaakay nabaam elle yamixxigeh yan wacaysir luddal faxxiimah yan aysexexegiyya ke aysiisiyya abak wacaysirik geytimam xiqah yan culenta nabam dadlisenno.

Sinni baaxoh maadu dacrisoonuh isi rooci mekelteeh, fida tekkeh tan agiirah buxaaxih maraay, kiconon abbobti wayte xayloo kee kiconon baqoolit wayte agaabah baxsa leh yan hanaawi kee galto gabâ gacsa abenno. Fidin barittoh saami ginak inki awki barittok gabâ dagnah sabbattah kah argiqe waannah abak inkih tan qafar xaylo tu-baritto saamit akah tantifiqqennah abennom kee doorit barittoh buxaaxi manguk akah xissmtannah abenno.

Qafar Ummattah missoyna assakat leeh sissik ayfaaf miraacinnu acayuk ni-ummatta kah maxhaxxah tan daddoosuuy, dadalaay, salaam kee nabna geytuh faxxiimah yan fida mekelluh gulguluh geytimna. Massakaxxa le qafar ummatta hebelto tu-xiq akak gee wayta alifut yan qafar gadda qafar ummattah im abnuuy, qafar ummatta edde nanfiqih nabah yan kibal luuk ni ayyuntih tu-xiq diggoysaanam kee intih wagtaanam hinnay sinni gaddih wanna akkuk akah edde yantifiqen innah faxxiima macal abenno.

Nassucubbeeh, soonitnah nan daddoosen baaxo nableemik nee soolisaam xiqa hebelto cayli ane waam kee nek qammalsimtah tanim dibuk xissii manamaay, faxximta gulgulusso abaanamaay, inkittiino maqarroysaanam, sittallih taamitaanam kee sinni milaagaanam dibuk kinnim naaxigem faxximta. Ta nabah tan cugayso (project) kinnim kee ta cugayso miraacissuh qafar ummattah part gulguluh siinih tanim sin aytil haynaah, siinil tanim dibuk Qafar Ummattah

parti dooranam kinnim aaxaguk qafar ummattah parti doorita siinikiiy inna.

Toysaay, Qafar ummattah parti leh tan ixxigaay, abak raag kee qafar milaagnuh linoh nan fayxiik ugutak sin awlisak sin miraacisenno. Tableenim faxxan milaaguy niyattaanah iyya sissikuk tabloonuh #APPil xayyoowaak nellih taamitak xayyosneh nan dooroh faxita ni adoytit doorak nee qektaanah, qokoltaanamih abto diggoysak ni ayyunta xer maaqatta naysiqituh sittalih foocah innam sin essera. Sanat 2013 dooroh ni xaqut gacak nee doorittanamih seeco massakaxxa luk siinih xayyosana.

1. Doolat siirat kee keskesitte wagittaaamal

Qafar ummattah parti mangantiina federaalizimil taamineeh elle gixsittah tan missoyna kinnim kee qafar ayyunti isi lafa akah aggaluk, isi xuc kee qabla akah caxak geeh yan isi rakaakay kee isaamoh xin innah nan wak sinnih sinni xiinisaanamih gar kee ceeloh diggoysaanaah, mangatiinah federaaliizim abnisaanaam kee maqarluk foocah akah iyyannah abak meqe xiinisso akah diggowntannah abaanama.tonna kinnuk ahaak gubal baxaabaxsa le ximmooma daffeyteh geytimta.

- Rakaakay addal currik tan qadli xisoosa (institution) xisak curriino kee qadli fanteena abak akah taamitan innah abenno.
- Qafar rakaakayih addal taqeeshe faxe agat yakkoonay itiyoppiyah xaylo samadaay, diini kee kinnaanet sinnik wacarriye kal meysite kal addat akak yaqesheeni yan qadlik tan xinto daabisenno.
- Ni rakaakyih addal mablâ curriinoo faxxiima arac acayuk, faxe num isi mabla currik akah qaddoysaah, yaabbeni, yaysaabeeni xissiimanam kee kobxaanami ceeloola tu-taqbi ane kal akah diggoowannah abenoo.
- Rakaakayal anakarta missoynaani curriino geyak hebeltô marak meysite kal salaamah yangayyeni, sinni mabla ayyunta fan akah xayyoosan innah abaanami taama diggosenom kee faxe qafar baxi isi elle yaamine mabla katyak siyaasâ gexsoh addat faxxiima gabah assagolla akah yallenneh aytikumusennooh, caaloota akah missoosenno.
- Qafar ummattah parti federal doolat, doolat dastuuruuk iroh faxe gurral abaanam xiqan gabah culsak dacrisak qafar rakaakayih doolat itoyoppiyak federal xintoh gexsoh addat isaamoh xin le rakaakay doolat kinnim digga luk abtol sumaaqisele.

- Qafar ummattah parti baxsa luk sayyo tu-waaso sinni siyaasâ gabah assagollih saami akah taallennah abak sayyo majliis addat leh qadad fayya heele.
- Qafar ummattah tu-miqittih tingiicilleh tan agiirah, dumaahi giclo aabah inkih faxe missoynah afak tingiicille giclo aabah mamxxaga keenih acayuk qokol keenih abennom kee baxsa le hanaawi tonnaah keenih abenno.
- Qafar ummattah majliis namma malah buxah akah kurrummannah abennom kee
  - b. Ayyunti saanih doorah yan qafar rakaakayak malâ buxah adoytiiti.
  - t. Fayu abtah tan qafarak madqâ xintoh awlaytiiti.

A namma malah buxah taama kee qaaqa gaanuun addâ fakoot aallele.
- Federaal parlaamah addat qafar ummatta awlisah yan awlaytit loonuh yanin duddal doorimak akah dooriman innah abennom kee too awlaytit qafar rakaakayat gubaay dagah loonuh yanin ixqissoh ximmoomak tiyak teena akkele.
- Federal parlaamah doorimte qafar ummattah awlaytit qafar ummattah fayxii kee ceelo dacrisaanam naharsi masquuliyat kinnim kee takkay ikkah a masquuliyatak elle faxximtannal yawqoonuh kalah tan itiyoppiyah xayloo kee

agat kee agatiinah awlaytit luk bicak, kenluk taamitak kinnim tamixxige.

- Qafar ummatta isi rakaakayih addal geytimah yan lee gaddak yantifiqqeenim kee sinni muddaqaano caglitak yanih yan lee gadda tekkek wanna hinnay kalah yan gadda tekkek dacrisitak muxxi muxxi qafar ummattak qabli ramoodah innah tanih tan weeqaytitte faxximta dacayri akah geytannah abaanam faxximtaah, toh kaadu diggoysenno. Qafar ummattah parti baaxo ayyuntim kinniimil taamine, tonna kinnuk buqreh tekkekiy, kalah tan daddos taamoomih kuran baaxo dariifal geytimah yan ayyuntallih walalaanaah, bicanam faxximtaamih gexso diggoysele, baxsaluk daddos migaqaal dacarsittoh xiina le diriifak ugsaanamak faxximma inta dacayri abnisenno.

1.1. Amni caagiida wagitta radmooma.

- Curriinoy, qadaalat kee dimokraasih gexsitiil yaamineh yan poolis cayla xisaanamih abto diggoysenno.
- Qafar rakaakayak saay caylitte rakaakay addal ginnimam xiqah yan bood kalaalanam kee lowsisaanamih dudda nagay akah yaallen innah siyaasa kee tekniik xiqtoo kee ixigga fayya keenik akah inttannah taamitenno.

- Rakaakay addal amni caagiida sabhalal akah tallenna kee faxximta dacayri akah geytannah abak cuduud/maadi dariifal yaabukem xiqa bood sissikuk akah lowsiiisan xiqah innah saay cayla maqarroysenno. Qafar ummattah parti kaaduk rakaakayak poliis cayli isi qaaqak elle faxximtannal yawquh faxximah yan aydakaakan kee ixxiga akah geyan innah abaanam diggoysele.
- Shaqbik cankah caddol, eglah caddol inkih ken gar kee ceelo dacrisam xiqah kaaduk ken salaam diggoysam xiqa poolis caylay ixxigaaay, meqem kaban kee qadaalat leh yani naga xisak ni-rakaakayih salaam dacrisak, baaxoh caddol tonnaah, federaalak saay caylitte lih gacak taamitamih dudda le ummatâ poolisih qande hadlenno.
- Poliis kee kalah tan amni caylitteh taama ummatta dacrisaanam kee gaanun kee siirat yassakaxxeenim kinnim diggoysenno.
- Ganuunul madaqal tawqeh tan kuktitte rakiibo abak qafar rakaakayak poolis cayli rakaakay doolatat miracsimam diggoysenno.

2. Gaane gadda kee maddur racenaani yaaxigeenim kee edde yantifiqqeenim

Awayi wakti inki ummatta gersi ummattallih inki gide akkuk yaqeeshoonuh maddur dadal kaxxa doori lem tamixxigeeh, maddur gaddi akak dadle wee ayyunttak siyaasa takkay kalah rakiiboh raqta caagiidak tu aracat haanam xiqe aalle waanam tanbulle, tohih sabbatta kulli caagidik naharal ni ayyunttah maddur qaada diggowntam faxximta akah innam. Caagiida kulli wak inki gitaak gibbataanamaay, qagaaqagitaak ceela huxah hoxak, baxsa le xalu qambaalaanam kaxxa taqbi le gexso kinnim dibuk hinnay nabaam oobay eweqiiy, cawal leeh, maalu kee cayla finqissaah, niyâ girqu le gexso kinnimiiy tamixxige.

Ni rakaakay isaamoh xin geeh, sinnih sinni xiinisaamih ceelo geemiiy akke 30 sanootah nanim takkay immay qafar ayyunti uxih kaxxa baacah addat geytimam tamixxige, gexsoh umaanee kee garqa taturte waktittek lafitak uma caddol gufteh geytimtam tanbulleeh, kaxxa baaca kee nabaam addah tan manoh addat aqeeshuk geytimtam ni- ayyuntak nabam mango exxa takkay immay dagoo feeral loowima maritteetaay, axcih kaxxa doolat dagortiy caddook muxxuta gadda kobxisseeh, sinni kee sinni buxah marah dibuk nabaam warray le manoh yaqeeshee yanim tambulluye.

Caddok tatre keddimannu barisaanaah, rakaakayiyol ayyunta kuraabiyanam kee atlaake raakiibo abta gexso diggoysaanamak kalah, nummaay, duddaa kee ixxigga arac akah waytannah abeenim qaduk tanbulluye. Qafar ummattah parti qusba tu-mmabuluy, qusbah tan meqe qaagooy, xer-rikek yableh yan dudda le miraacinnu luk xayyowteh geytimta. Reedon hinnay fidin ayyuntah hangi yaceeh, ummattak rakiibo fayxi ugutma abak dadlaah, linox nan gaane gadda magurral nantifiqqem cubbuse afkan (policy) luk xayyownem siinih qaddosna.

Qafar ummatta kulli saaku sinni mano yaysiisoonuh, baaca kee gadaama manok korsitoonuh abaanah yanin oobay eweqit geytimtam kee gaane gaddih bagul aban assaam kaxxam nee yascuzoneeh, niyâ girquh yan caalat kinnim takkay immay, tu mabul kee margaqa le miraacini geytimek ni rakaakayal yan ginô gaddi nee hinnay inkih tan baaxo caddok fulak ba9+-ad caddoh yakkeh yan gadda kinnim tanbulle. Away yanih yan tu-baritto siirat wakti qadaga faxxaah, essertah tan sahdayti cayla xayyossamih xiqto aalle waam kee qadaagal geytimah yan sahdayti cayla dudda kee xiqsisso fanteena abak akah faxximta makkot asisaanamih gexso ane waytam abaluk geytimna.

Qaafiyat wagittaamal daddos rakiibo (infrastructure) foyya masalah yanim tanbulleeh, ni hospitaalitte taceeh tan ayfaaf kaxxam edde

wacariyan caddol yanim kee akim raqqa inta way lee alle waytam tanbulle. Ni rakaakayal inki referal hospital ane waam kaxxa boola kinnim kee ni ayyuntay kaxxa baacah addat geytimal gersi lakqo mawqaa kee gadangaddi yekkeh geytimam dibuk hinnay inonti ummaan gitittel xabbaqanah rabtam kee tisillimem kaadu biyaakak uroonuh mango wakti keenik beyak, mango taqbitte ken guftam intik addah tanbulle nummaay kinni.

Ni rakaakayih caddol akkuk geytimta daddos rakiiboh cugayso (infrastructure) atlaakeey, umaa adooba kee gexsit umaaneh sabbattah caddok addah tanim dibuk hinnay kah abeenih yanin hadafah dagoo wakti kinnih tanfiqem xiqe wayta xisoosa kinnim kee cugaysok baali duqaysoh ayrok raaqewayta cugayso kinnim tanbulle.

Maddur wagittaamah tu gactek maddur faxxiima caddo kee elle faxxiima afkan gufe kal agaagulutem tanbulle, ni tattoobal geytimta baxooxaay, cuggaaneh nek tan baaxooxah qidaddo fayya le caddol milaagimak geytimta takkay ikkah ni xaleenah xaleenah waktil elle sollem tanbulle.

Daddos kee dadal tamaatu duddam ikraaro kee afakanat (policy) cattimsimak, kusaaqaay, fokkaaqa rakiiboh le gexsit yagduben waka ikkah annaak afak edde yaabeenimih hinnay yuscubeenimih daabisaanam duudumtam akke sinnim kee baxsa luk sissin fayxii kee

esseroora leh yan mangoh yan ayyutih esseroorah calli geysiisanam dudume waytam qafar ummattah partiiy tasmite.

Ni ayyuntak daddos ajenxxa qadoh tan fayxii kee tu-mabul abnisaanam temeffertimeh mangoh tan uddurah bakar bakar tekkeh geytimta, kee qafar ummattah parti ta fayxii kee madma numma fan korissuh baxsa le margaqa beyak taamitelem kee le ayyunta lih cattimsimak arac xagse lem diggossa. Kunnabnaay, massakaxxale qafar ummattah xer waktih soonittah tan dadal kee daddos qaago nagdubuh, diggosnuh inkih tan saamitte missoysaak milaagi fayxi daabisnuh taamitaanah qimbo akah nucu wayna caagiddy kinnim sin naysixxige.

Nek madmah yanih yan nabaam qaku le doolat gexsitiy, qulaaliseenih yanin taama gexsit kee faxxiime sinni xaloot milaagak linoh nan gaane gadda tu-xiiqil asisak ni-ummattah fayxi anguk taamitenno.

Gexso maknaytte milaagaanam kee maddur 21haytoh booltah sanat elle faxa caddol dadlisaanaah, ixxiqat miracsimaanamih qaada abnisaanaah, inxusturitte baarisak taama saamitte ginaanam kee maaqiddi caabi diggoysak catoh daroh yaqeeshenimik assaaquuk, murti qaadaaga fanah xayyoysaanamih abto edde maqarrowta siirat hadlaanam faxxintam qafar ummattah parti kusaaqal diggosse nummaay kinni.

Tah kee tabisle gexsoosa missowtuh tu-baritto siirat yaysiiseniih dudda kee baaxo baxiini camaasat leh tan mihratleela ginak duddale sahdayti cayla hadlak ni dadal kee daddos diggosnam nek qammalsimtamaay kinni.

Nabah tan ni madmay ni rakaakayaak ilaa ni baaxoh caddol taqeeshe ummattah mano tayseeh, wakti essera mano fanah korsaanam kee sahliiy sabhalal le manoh kah yaqeeshen gita fiirisaanamaay kinni.

Ta kaxxa mabuluy linox nani sahlil /xayuk takkem akke sinnim kee margaqaay,maqar kee xiqiyy, dudda leeh, yimbide miraaciinuy labhaa kee sayyo gabat aglel xissime essertam kinnim qafar ummattah nagay cubbussa. Tohuuk amakkaquk qafar ummattah parti ta caagid aracat haytuh faxximma inta gulgulusso kee yaakume bicak gaba kalteh geytimta. Inkih tan ni rakaakayih xaylo loonuh yanin hadaf akah yagduben inna kee soonitaanah yanin caddo gufoonuh bicale gurritte inkih missoosennom kee tonnaah faxximta saamitte hadlennom sin naysixxige.

Ta mabul arac xaguh kaaduk dudda leeh, ikraaro baaxol oobissam xiqata mirocti siinih xayyosneh geytimna, rakaakayaay ,ilaa baaxoh caddol sissik milaagi geytimuh sittallih alliyya kee sitta aalliya maqarroosanam faxximtam Qafar Ummattah missoyna naharsi caddo akah taceeh tan radmooma kinnim sin naysixxige.

2.1 Sarrimaane le maduur istiraatigih faxsisso

Sarrimaane leeh, tu taaxagot miracsimtaah, ni-ummatta sissik waktih addat milagtam duddaah, baacak sissikuk ni-ayyunti korsituh kaxxa doori leeh, xayii waktih addat kaxxa dadal arcissam duddaah, le-ayyuntih fayxiik racte muddur stiraatiggi bicisneh xayyowneh geytimna. Ni- ikraaro mango taamah saami hadlaanaah, qeedalah yan qasbi meklaanam kee culenta fayya haanah, taysen tan saytun mano edde daabisnam dudnah gexso ni-ummattah xayyoosaanam.

2.2 Ta maddur ikraarok Fanteenah tan mablooli kee abtoota.

- Murtii kee murtisso dadlisak maqar leeh waktillih gexxa keskesitte baarisak maddur nabaam fayya le cadoo fanah dadlisenno.
- Qunxa qunxa tawwata murtissoh interpiraayiz fidiniih, libdo le taama saamitte kah hadaltannah baxsa le hangi akah cayuk taamitenno.
- Linoh nan gaane gaddat inkih antifiqquk nagaatih dadal diggoysenno.
- Cuggaane rakaakayitte lih linoh nan tellemmoh angaaraw sittalih antiffiqiyal rakiibo akah yaallennah abenno.
- Barri ummattah kaaduk ken fayxi rakiibo aba qadaga siirat bicsenno.
- Ni-ummattah baaxoh ikoytiinu diggoysenno.

- Yaakume oodit k/buxa asqussubuk, m qarroystaanam kee dudde gablusiyyih taama abak, doolat xiinissok miizaaniyyat antifiqiyya milaagenno.
- Doolat gadda finqisaanamih abto raaqisak xisoosah (institution) addal geytima iko mabbux kee lowsis diggoysenno.

2.3. Maqaadin

Racah yan maqaadin kee race sinni maqaadin axcih dahabaay, potashaay, qasboo kee kalah tan maqaadin inkih elle faxximtannal ni-ummatih tu-xiqil assuh faxximma iyyah macal ambak ni le-ummatta ikoytiinu akak caglisenno. Gitaak iroh maqaddin gaddat nek takke weero soolisak ninni gadda dacrisaanaah, hanaawisaanamih taama maqarruk agdubenno.

Ni baaxo kaxxaam maqaadin gaddal tamixxige baaxo kinnim kee ni-ayyunti kaaduk leh yan gaddih bagul baacat ayyunta kinnuk, maddin luddih madddur marroosak ni-ummattah mano sissikuk akah milagnannah abenno.

Maddin luddal gexsso asqassabuk wakti essera gurrat haak, baar le taamah saami elle hadlak, iroh qadaagah shershi akah geysissannah abak, baaxo maddurih caddol faxxima doori digra maddur ludda akah yakkannah abenno. Qafar ummattah parti, qafar ummatta isi

rakaakayih gaddat saanah akah tantifiqqe innah abelem kee le xaylo isiimih wanna abak ken aysallenno.

Maqaadin taamah fokkaaqt cankah taamitta toobokoy kaxxa taqabih taqbak geytimta eglalaih xisak, awaktih maqaadin fokkaqo essertah tan taamah abak raag akah tabsan inna kee maqaadin taamah faxximta mansoofa keenih xayyoysak nabaam sissikah yan milaagu elle geysiisenno.

Away akah nablennah maqaadin gaddi yexegen buxah maraay, reeda le mara kee woysah gadda le marih gabat dubuk gacak mo-xer baacat akah digaalima qaxuuma gexso xabanah cabak inkih tan qafar ummatta isi baaxoh dgaddih le wanna akah takkennah abenno.

Qafar ummattah fanat hebelto baxsi anekal sinni gaddat akah yantiqqen innaa kee nabaam qadaalat le gurral maqaadin tu-xxiq akah geyan innah gexso baarisenno.

Maqaadin taamah luddal taamittu waytah tan faxe canka maritteeta tekkekiy, dirijjitite tekkek daraafih ummattah fayxi hangit haak baxaabaxsa le taamah saamitte ginak diriifah ayyunta kinnaanek baxsekal taamah saami akah yaysallen innah absiisenno.

Maqaadin elle yayyaaqeenih baaxo sigmah yan ayyunti geyam faxximtah tan maruuso akah geany innaa kee maqaadin yayyaqen wak yaabukem xiqaaq, dariifal saytunanna taqabitte kataasamak kaxxa

mataaka beyaanam faxximtam ken aysaxxaguk akah abnisan innah abenno. Tonnaah kaadu ni-rakaakayal maqaadin luddal dacarta gaddaleela sinnik faxximtam akah yagduben innaa kee keenih faxximta qadaaga angaaraw keenih missoosanam sahhiloosenno.

Kaxxa kusaq kee goranto caagiidah hangi acayuk ayduma geytime wee qusba maqaadin akah geytimannah abenno. Wohuk kalah kaadu maqaadinikgeytimah yan culentih maksab cubbusak culentak mango gaba le rakaakayih culenta akah takke innah faxximta taamaa abenno.

Ni rakaakay leh qasbo gadda wagittaamal kaaduk gexso away elle tan innak milaagak wakti essera qusba weelot hayisak qafar ummatta akak calwayitta mango daddos rakiiboh tamoomi edde nagdubem dudna mango culenta racisak qafar dadal woo gitaak akah naysissikem xiqna gexsit kelle kattaatenno.

3. Ayyuntiino caagida wagitaamal

3.1 Faxxiima dadal geysiisam xiqa tu-baritto siirat daabisenno.

Safa le baritto baaxo dadalak caabi kinnim kee qafar ummattah parti kinnuk tu-baritto baacak edde korsitan gita dibuk hinnay, iggimâ ditek elle yawqen diifu kinnim kee ayyunti dadal kee biso maxcoh kaxxa doori lem naamine.

Ni- rakaakayak tu baritto siirat katayta hora isi qadaay, diiniy, aydaadu kee walul akah yanben gurrall xisaanaah, qagitaak gablusaanam faxximtamaal digga luk naamine.

Inkih tan ni rakaakayih ummatta inki gid yakke tu- baritto saami akah geytannah abak ayyuntiino qadli baarissa gurrall inki gid akkiyya kee demokraasi radmooma cubit heeh elle yemeneeh, oggoleeh, abnisah yan inkittiinol yamineeh, naharsi caddo akah taceeh tan hora ginnimtuh tu- barittoh siirat missoosanam nabaam faxximtam diggosna. Tah takkem duddam tu-baritto siirat baaxoh inkittiino kee qaafiyat le ayyuntiino abnisoo kee agiirannah hangi yakkem xiqa wakaay kinni.

Tu-baritto siirat moral kee meqem kaban wagittaamal cankah caddol tekkek ayyunti caddol digrah yan doori qunxam akke sinnim kee qafar ummattah partik hadaf ixigat miracsima ayyunta hadlaanam dibuk hinnay meqem kabanat sartanah tan ixigat miracsimta hora ginaanama.

21hayto boltah waktit tanih tan calwayitte ixigaa, naggoorinna kee xer mabulut yifdigeenih akke waytek ixigaaq iroh yafdigeenim gibbataanam kaxxa taqbi le gexso kinnim numuk qellittam akke waytam tamixxigeeh, tonna kinnuk, awaktil ayyunta matrak geytimta adafitte afkanaay(policy), istiraatiggi kee duddale tacsabot kalah kaaduk digga le tu baritto siirata cattimsime waytek

yafdagoonuh kaxxa taqbi le tanbulleeh, tamixxige tiyaay kinni. tonna kinnuk Qafar ummtah parti tu-baritto maqar kee wadbissooy, taamâ saamitte hadlaanamah naharsi caddooy aceenno.

Ummanamak naharal hangi kah naceem kabirwa dagnah taqbi yafdigeenim kinnim kee kabirwah faxximta tan mansoofa kee caagiida kibak a mihratah yeceenih yan nabaam addah yan hangi fayya haanam kee ummaan caddol kusaq kee goranttoh taamoomi baarisak gabah assagolla lih yagdubeenimtaama abenno.

Ni –rakaakayih caagid tonnaah, kali rakaakayitteh taqbittellih fantaaxaw lem takkay immay, baxsaluk duddi dagnaay, taamah sinnaay, qambaaliyya kee qalalak taama fan yamaateenimih gexsit ane waamih taagah inki gexook tu-baritto siirat yaysiiseenim faxximtaamalaay naamine.

Dariifah ayyuntak mano weelo kee qaadat axawah yan tu-baritto siirat abbinoysak ummattah essero gacissa gexsooy baarisenno.tah akah abnu waynam tu-barittoh caagid kullu caagidik qimmo akah naceemih taaga kinnuk.

Qafar ummattah parti tu-baritto siirat taysiisuhuuy, saffossuh, kattattah tan maknayittek addak dagoo ximmooma ahaak gubal siinih xayyosna.

- Tu baritto siiratak ikraaroh abniisoh gexsok numma leeh kaaduk asmat le oyta gaaboysaanaah, kusaaqisaanam kee yaysiiseenimi.
- Yanih yan tu baritto siiratak gabul gambitte gablusak bisoh haanam kee ixxiga diifu baarisak iggimma kee widirraq sissikuk raamoysenno.
- Tu-baritto wadbisso baarisaanam kee lhayto kee nammay hayto caddibnah tu barittoh buxaaxih baxsa le hangi acayuk baxsaluk barri kee tu-xiqik irot gacteeh der dariifal geytimta baritto buxaaxih baxsa le qokol kee cato abak uguugus kee fayxi mgarroysenno.
- Sayyo baritto akah argiqe waytannah baxsa le hangi kah acayuk faxxiimah yan qokol abenno.
- Mettiibannu kee mihrat kolleggitteh wadbisso aysiisuk addal faxximtah tan mansoofa kibak, dudda le mihrat leela hadlenno.
- Bartenit teknologgih ixxigga isik dadlissuh, rakiiboh tan kompiiter ixxigga akah yallen innah abak baritto buxaaxih dudda le informashin teknologgi mansoofa xayyoysenno.
- Baxsale duddale bartenit elle barittah tan inaqtimâ barittoh buxaaxi xisak baaxoh caddol linoh nan tu-baritto gabah assagolla dadlisenno.
- Dagar ayma le (arkanna le) bartenitih caagid cubbusak baxsa le baritto buxaaxi akah xisak keenih faxxiimta mansoofa

xayyoysak loonuh yanin dagar aymah taagah tu- baritto buxaaxik akah axxere waan innah abenno.

- Ummaan dariiafal sahliah tan gabat gexxa kawsan kuutub kee diggitaal laybereeri fakak, ni ayyuntak axcih, bartenitiy, barseenit kee kalah tan ayyunti exxaaxi kuutub kawsaanamih qaada dadlisenno.
- Baxsa le dudda kee baxsa le xiqto le bartenit federal doolat lih cattimsimak iro baaxoxallih ninni angaaraw haaak tu-baritto saami iro baaxol akah geyan innah abenno.

3.2. Qaafiyat dacayri wagittama

- Qafar ummattah parti, mexxat leeh, inkih yan mara gufam xiqqah, faxah yan mari meklaamih dudda akah leh yan qaafiyat ayfaaf ni- rakaakayih addal akah baarimannah abenno.
- Qafar rakaakayik addal geytimta hospitaalittek caddô fayya haak mexxat leh yan qaafiyat ayfaaf akah yacannah abenno.
- Mexxat leh yan daylitteey, labratorih fokkaaqqoh fanteenaani kee wakti essera dayli mansoofa xayyoysaanam kee yayse ossetinah ayfaf fayya haanamih taama taamitenno.
- Qafar rakaakayih addal baabur qawwalaylat biyaakitah yan marih qadad nabaam mangoomih sabbatah rakaakay addal lafof kee ramoodaay sissik qawwalaylah daylih

fanteen(center of excellence in orthopedics & emergence medicine) akah xissimtanna kee sissik ayfaf akah tacannah abenno.

- Dacarsittoh xiinah ayyuntak qaafiyat dacayrih fayxi fanteena abta gexso kattaatanam kee away ni- rakaakayal yanbulle makot yan qaafiyat dacayrih gexsit missoossah tan qaafiyat dacayrih pooliisi abnisenno, ta afkanih (poolisih) addat kaaduk maxxat kee digga le inontii kee alaaqah qaafiyat ayfaafih taddiiraay, aftabi taddiiraay kee samud le maaqididih taddira addat akak geytintah tanim kee taham inkih aracet haynuh angicilenno.
- Nabam ramid xeerih yan qaafiyat dacayrih dagna kee taqabi sissikuk calli akah geytannah, cankâ gadda leela qaafiyat luddal akah dacartannah abak, ken qoklak assakat lee taama akah takkannah abenno.
- Qafar rakaakayal yanbulleh yan qaafiyat mehrat leelah, dagna raaqisnuh ossetina qaafiyat mehrat leela aydakaakanisak, taamal tan mehrat leela barittoh saami akah geytanna kee duddi gablusiyyih taama keenih abak, gune kee aytikuma taddiiraari abnisaanamih gexso maqarroysenno.
- Irô baaxoh jaamiqatittê lih cattimsimak abak raak tabaatabsa kee scholarship akah geyan innah bicsak abnisenno.

- Samarak qaafiyat missoh college cikkiminnâ doktorwa aydakaakanisam elle xiqâ caddo fanah dadlisaanam kee duddi gablusiyyih taamoomi abnisak abennooh, elektroonik laybereeri elle faksiisenno.
- Ayyuntiinoh qaafiyatih ayfaafitte baarisaanam kee mangaafâ ratteemaamillih (mainstream media) cattimsimak xalay kee andorraay, alaaqâ qaafiyat wagittaamal Qafar afah hangisso barnaamig missoosak hangisso akah geyan innah abenno.
- Ni-rakaakayal geytimtah tan meqem abittoh eglaali, inki gexso kee afkan akah taallennah abak rakakayak qaafiyat dacayrih biro lih cattimsimak qaafiyat luddal yanbulleh yan cooca akah kibtannah abenno.

Ayyuntiinô qaafiyatih baritto barisak HIV eexisiy, labha dooreey, qasoo kee samud le maaqiddi dagnak tamaate biyaakittet akah koysitnannah abenno. Tahat axawah haak kaaduk HIV eexisiy, labha doore kee qaso biyaakih daylitte biyaakita marah currih elle keefaanah yaanin fanteenaani baarisenno.

3.3. Saytun maqub leeh caagid wagittamal

Qafar ummattah parti, ni rakaakayih addal yanih yan saytun maqub leeh, wayto nagay cubbussa, takkay immay baaxoh addah leey, faacisso tu-xxiqiil asisak, mangoh tan lee fokkaaço abak ni-ayyunta lee waytok akah nayyaaqennah abenno.

Ummaan dariifal ni-inont, qunxa urruuy, kalah kaaduk ken saqa inkih lee waytoh taqbi addat geytimaanam tamixxigeeh, ta taqabi sissikuk ken nayyaaquh faxxiimah yan macal abak qafar ummatta lee waytok ayfoofenno. Dacarsittoh xiinah ummatta sinni saqak geyan can kee canak geytimtam dudda kalah tan moosibitte wakti caalat haak, baaxoh addah qadaagaay, ilaa iroh qadaaga fanah akah xayyoosan innah abenno

3.4. Qaada kee wacaysir wagittaama

Qafar ummattah parti baxaabaxsa le ture agents xisak qunxaaneyta kee sayyoh taamah saami hadlaanamih taama abele. Ta luddal dacrak taamitu waa marah ugutma maali cato keenih abakaay, qisok curri ken abak sinni xiqaanam fanah ken qoklaanamih taama abele.

Turiizim (wacaysir) fanteena samara abak ayyunti faxe caddol isi gaddat akah yaffoofen innah abenno. Qafar ummattah parti, xissiimu waa Qafar agatih rakaakayih doolat, qafar addal tanih tan mangoh tan moosibitte kee gino gadda baad ayyunti akah yaaxigennaa kee tamixxigem kaaduk faxxiima tu-xxiqil akah assannah yaysexeexegeenimih taama abak, qafar migaqaay, nabna kee fayla baad caddol fayya akah haynanna kee wohuk kalah kaadu maddur dadlisaanamih tuxxiqil akah assannah abenno.

Ta ni-rakaakayih gadda kaaduk baad ayyunti amaatur wacaysir gufne gino gadda kee gino akke sinni sinam abte gadda inki waggaasitak faxxiimah yan ayfaaf akah yacee innah abaanam tohuk kalah kaadu mangoh yan wacaysir mara akah hirignannah ninni rakaakayih saay kee salaam diggosnaah, baad caddoh hoteelwa xisnaah, merraytu kee giti caagida maqarroosnam nek qammalsimtam kinnuk ni-ummatta ataamak firqawa isih akkuk isi qibina ruffa akah haytanna ken catennooh wacaysir mari qibnaytiinot nagay ruffa axcuk qagaagagitak akah yaddaren caddo fan bahha ahynuh angiicillenno.

Qafar ummattah parti qafar qaada wagittamal qaada nagay elle faxximtannal baad ayyuntah yayseexegeeenih ni-qaada nagay anbul baad caddol tawquhuuy horaak horal kaaduk tu-kak ankusekkah tet tabisnuh nek qammalsimmi intam inkih abenno.

Qafar qaadaay, madqa kee abuk raqtiy, kalah galab kak xage wayne siyaasay, maddur kee sittalih aalliyyat axaw eella hayta caagiida wagittah tan ni-parti leh tan baaxoh kaslih malah buxa akah kattatta abenno.

Qafar ummattah parti gersi cuggaaneh ummatta lih linoh nan baxsa makmok maaqabol, sarsaritul hinnay kaaduk gersi mano luddil linoh nani assakaxxuk, assokootuk ni-dariifah salaam diggoysenno.

3.5. Dagar digga kee qunxaaneyta

Qafar ummattah parti dagar digga faxe qumrit geytimtah tan uyyunti exxaxih magideh tu-xiq lem nabaam cubbussah tan tiyaay kinni. Dagar digga ummaan wak dagar qaafiyatah kaxxa doori lem kee sehdayti baxih meqem kaban kee kalah kaaduk inki baaxok maddur wagittah taniimil kaxxa doore lem baxaabaxsa le kusaaqitte kee saynis caddol timixxige tiyaaay kinni.

Qafar ummattah, taa dagar diggah caddol nabaam widir raqtem kee ni baaxo itiyoppiya elle tamixxigeh tan ardi qalaylih caddol inki yardi muggaqissam duude wee rakaakayah nanim tamixxigeeh, qafar rakaakay nabaam dagar diggah ixigah bica qunxaaneti elle yan rakaakay kinnim takkay immay elle aboonuh akah faxximtah tan aroocaay, barissah tan kabirwaay, dagar digga faxximta mansoofa kee koobaahisah yan miraacinni ane waamaak amkkaquk ta luddal nabam widirih raqnehiiy geytimna.

Qaafar ummattah parti qaadâ dagar digga digiritte kee wakti dagar diggâ digirittah inki gide yakke hangi akah acayuk fanximta xisoosa akah xisak, faxxiima hangi akah acayuk taamitenno.

Faxximtah tan dagar diggâ mansoofaay, dagar diggâ mihrat leela kee dagar digga elle gexsitta fanteenaani elle faxximtannal xayyoosakanam kee yaymaggeenimih taama abak qunxaaneyta

walfik kee uma qaadoodiiy, uma aroocat asaanamak catennom naysixxige.

Tu- baritto buxaaxih caddol dagar diggâ tu-xiq baarisak dagar diggah qaada dadlisenzo.

Qunxaaneytah takkeh tan dagar diggah akkaxaamitte xisak, aydakaakaniseh faxximta caddo kee ossitinâ tu-xiq keenih hayisak walfii kee uma qadoodik naggooweeh, yimbide ayyunta hadlaanamih taamah baxsa le hangi acayuk taamitenno.

3.6. Sayyô cagiida wagittaama

- Ni-baaxol saymarih qadad 50.2 yakkem takkay immay, tahamfan sayyo boolale manô caddol geytiman, bibuk saymara wagittaah, caddo addah akah tan tamoomi taamitak geytimaanam tanbulle kalah tan tamoomit loonuh yanin saami addah yaniimiik amakkaquk ta gexso naysiisuh qafar ummattah parti angicillele.
- Sayyo baxaabaxsa le ayfaaf akah geyan innah abennom kee baxsa luk maddur luddal sinni akah xiqan innah qokol keenih abak ken diggoysenzo. Baxsa luk dacarsittoh xiinah sayyo tellemmô maksab kee kasaara wagittaamal baxsa le hangissoh aydakaakan akah geytannah abenno.

- Sayyo baxsa le gabah assagolla edde le dacarsittô taama takkuh, sayyoh buqreey, saqi aydorra kee tawwata qunxa qanxa interpiraayizih taamal ken dacrisoonuh baxsa le hangii kee aydakaakan acenno.
- Sayyo qidaddo wagittaamal marin gaba wagitaanamak akah yawqen innaa kee sinni katuk sinnih xiqaanam abak sinni akah xiqan innah aydikumusaanam kee qoklaanam abssisenno.
- Sayyo kaaduk elektroonikisiyy, teknoolojji kee industirih taamoomil akah taamitaanam xiqan gititte keenih baarissenom kee caalota keenih akah sahilowtannah abenno naysixxigeeh, kalah kaaduk siyaasay, maddur kee sittallih aalliyya wagittamaal yayse gabah assagolla aalluk sinni mano akah milaagan innah gititte keen xammacoysak, innah nan way qunxâ urrih hanaawih arooca bicsaanaah (baby day care) tu-barotto buxaaxi kee taamah aroocal inkih ayfaaf taceh tan arooca akah yaalleninnah abenno. Idolla kee dagar ayma le mara sayyon duudumma intaamal buxaaxi akah yaalloonu xiqan pooliisi abtol asissenno.
- Inki gid yakke barittô saami say marah ginak, barte wee saymarih qadad addah haak, 1^{haytoh} caddo kee 2^{haytoh} caddoh barittoh buxaaxil geytintah tan sayyo baritto akah argiqe waytannah abenno.

- Sayyo wagitta qaafiyat ayfaaf baarisaanam kee tabaatabta lakimitte axcih eexisiy, qaso kee leeh umaanek tamaateh tan lakimitek sayyo akah naggowtannah abenno kee dagal edde yabne biyyakitte nado caddol keenih faxxiima hanaawit axawh haak abbinoyseeno.
- Sayyo qaadah caddol edde tantifiqqe qaada xaylih exxigaay, daylaa kee makmok maaqabol loonuh yanin abak raag mamaxxaga akah geyannah abak, aytikumusak, inontii kee alaaqa raba akah raamosnannah abenno. Darrafil geytimta qaafiyat carkookiiy, qaafiyat fanteenaani kee hospitaalitte faxxiima cikkiminnâ mansoofa akah tallannah abenno.
- Sayyoh faxximtah saytunanna mansoofaay, saytun leey baxaabaxsa le tu-xiqitte akah geyan innah abaanamal baxsa le taamaay abenno.
- Faxe qaynatih bayak sayyo akah biyaake wannah dagaral tekkek wanna hinnay saykologgih caddol tekkek, buxah addaay, buxak iroh sayyo keenih faxxiime sinni abto keenil baahah yan dagar gaanunul xayyoowaak akah esserinnah aboonuh sayyo cakki baxsa le intik abaluk akah dacarsinnah abennom naysixxige.

3.7. Barri gitite wagittamal

Dacarsittoh xiinah ummattah dadalak xiiror lafah raqtam barri gititte dadlisaanam kinnim kee naharsi caddoh hangi akah yacenim

faxximtam barri gititeh dadal kinnim qafar ummattah parti nagay cubbussaah, elle taamineh tan nummaay kinni.

Awayi wakti ni-ummatti nabaam akak biyaakitta doddos rakiibok tiyak teenah tanim barri gititte kinnim kee barri tekkek magaala takkek giti kaxxa manfaat lem kee axcih, ayyunti angaarawaay, tellemmo tabaatabsaay, industirii baarisaanam kee wacaysir caagida yaysissekoonuh, a kaaduk sissik qaafiyat ayfaaf geytimuh barri gitih caagid naba taama faxam dibuk hinnay maqar kee mexxat nagay akak cussen giti faxxiimah yanim tamixxxige. Tonna kinnuk qafar ummattah parti *kilbatak qariiy namma leeh fanal* geytimta inkih tan qafaar yasgooroweh yan kaxxa gitay faxxiimaah, qimmiseenih soole maqar kee mexxat nagay akak cubbuseeni federaal doolat lih kah walalak sissikuk kah bicannah abenno.

3.8. Dariifa dacayri wagittamal

- Qafar ummattah parti, qafar rakaakayak gino gaddat elle faxxiima gurral edde yantifiqqen innah faxximta pooliisi akah mudenno. Ossitinah kaadu qafar rakaakayak gino gaddat elle yantifiqqen gurra missoosak kaxxa kaxxa buqre taamoomi kee industrih xisnel dacarteh tan gaddaleelah caagiida nagay kusaaqisak, dacarsittoh xiinah ummatta le dariifak ugussam xisne akah akke waytanna kee dariifal akah kateese waytannah abaanam diggoysenno.

- Qafar ummattah parti, iroo baaxo kee baaxoh addah gadda leela lih gacak rakaakayak gino gaddih langil takke taamat faxximta gabah assagolla akah yaallen innah faxximta pooliisi akah daabisele.
- Qafar rakaakayal yanbulleh yan barroytah tan dariifah baarimak taamatemihih calaatat koysitnuuy, hawa millaagi kaataasak geytima baaxo qabbaroowak tamaateemih gexsot kalalitnuh, coox daabisaanam kee, tonnah kaaduk, dubaala dacrisaanamih tadiira mudak abnisso fanah culenno.
- Awaash weeqayti daraafil geytimtah tan fabrikaakik yawqeh yan keemikaalat akah aame wanna qafar ummattah parti lowssiisele, Dariifa dacayrih fanteena xisak taama fanah culsenno.
- Prosopis juliflora diqsitta caxay *wayyaaneh caxal* tamixxige saqi qaysoh baaxo kee buqre baaxol andarruk dacarsittoh xiina kee buqreh xiinak baaxo gabat raaqisak geytimtam tanbulleeh, tacaxa baaxol bahatah tan taqbi kalalluhuuy, ramidiik tet bayisak saqi maaqol akah assa gurra fanah tet korisnuh ummattaay, federal doolat kee kalah tan exxaaxillih cattimsimak baxsa lee taama teetil abenno.
- Guddaafaa kee wasaakat diriifak yaydeereeh, saytun dariifa hadlam xiqah yan siirat baarisak ni-ayyuntih mano saytun mano fan korsaanam abennoh, guddafat radah yan pilastik

kaaduk qagitaak taamal akah assannah abak tayseh tan abto
elle kattaatenno.

